

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата філологічних наук, доцента
Семенюк Антоніни Афанасіївни
на дисертацію

Овсянко Олени Леонідівни

**«Структурно-семантичні модифікації англомовних прислів'їв
у художньому та публіцистичному дискурсах»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
(спеціальність 10.02.04 – германські мови)

У культурі та мові кожного народу можна віднайти риси універсального (загальнолюдського) і національно-специфічного, які віддзеркалюють його історичний розвиток та еволюцію, притаманні лише йому культурні значення, закріплені у моральних нормах, свідомості, особливостях поведінки, які й формують мовну картину світу нації.

З огляду на це **актуальним** є дослідження Овсянко О. Л. структурно-семантичних та функціональних особливостей прислів'їв у сучасній англомовній лінгвокультурі, які акумулюють статичне та динамічне у нормах, віруваннях і традиціях, усталених упродовж століть. Саме звернення до досліджень комунікативно автономних одиниць, які мають форму невеликого тематичного тексту як носія універсальних та національно-специфічних культурно-мовних і комунікативно діяльнісних цінностей, знань установок та поведінкових реакцій певного етносу сприяє вивченню особливостей формування та еволюції його лінгвокультури.

Беззаперечний науковий інтерес дисертації визначають сучасність та важливість **об'єкта** (англомовні модифіковані прислів'я) й **предмета** (особливості структури англомовних прислів'їв) наукової розвідки, власне бачення проблеми дослідження, що відображає формулювання й вирішення низки поставлених **конкретних завдань**, розв'язання яких передбачає досягнення чітко окресленої основної **мети**, з чим дисертант успішно впоралася.

Позитивним варто зазначити залучення достатньої кількості **фактичного матеріалу** дослідження – 2 000 англомовних прислів'їв, вилучених із словникових статей, художніх творів та засобів масової інформації, що дозволило автору встановити частотність їх структурних та семантичних модифікацій.

Положення, що виносяться на захист не викликають зауважень та стисло відбивають найбільш суттєві наукові напрацювання із зазначеної проблематики.

Новизна дослідження полягає в осмисленні модифікації малих текстів (прислів'їв), їх ситуативного породження, динаміки в процесах еволюції/інволюції, у втіленні тези про те, що мова «як вічний двигун» стабільно добудовується. Відзначаємо, що у роботі **вперше** на теренах вітчизняної лінгвістики проаналізовано динаміку розвитку англомовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах із застосуванням лінгвосинергетичного апарату; сконструйовано лінгвосинергетичну модель досліджуваного об'єкту, розглянуто модифіковані англомовні прислів'я за опозицією **Good – Evil**, здійснено пошук семантичних дистанцій алонімів для ядерних лексем **Good – Evil**, досліджено актуалізацію цих компонентів на релевантному матеріалі.

Методологію вирізняє органічне поєднання як лінгвістичних так і міждисциплінарних підходів до вивчення динамічного характеру англомовних прислів'їв, а залучення лінгвосинергетики, як сучасної нової наукової парадигми, уможливило багатогранне й глибоке дослідження такого феномену як *модифіковані англомовні прислів'я* у ході висвітлення самоорганізації, самоконтролю та самодобудови складних нерівноважних систем, якими і є прислів'я.

Застосування комплексу науково-дослідницьких **методів**, обраних з урахуванням поставлених у дисертації завдань, дало змогу проаналізувати поверхневу та глибинну структури прислів'їв, встановити основні чинники, що приводять до змін, та побудувати лінгвосинергетичну модель еволюції англомовних модифікованих прислів'їв.

Отримані результати дослідження і висновки дисертанта роблять внесок в окремі галузі лінгвістики, а саме: теорію дискурсу, пареміологію, прагматистику та лінгвосинергетику. Все це складає **теоретичну значущість** праці.

Практичне значення дослідження полягає у використанні цих напрацювань у лекційних курсах зі стилістики англійської мови (розділи «Стилістика тексту», «Мовні засоби експресивності»); спецкурсах із фольклорних текстів малого жанру; у навчально-методичній роботі (для написання навчальних посібників); у лексикографічній практиці (при укладанні фразеологічних словників і словників трансформованих прислів'їв). Результати дослідження також можуть бути корисними для студентів, аспірантів та науковців, які займаються цією проблематикою.

Основні положення дисертації відображено в 15 публікаціях, із них 5 статей – у фахових виданнях України, 2 – зарубіжні публікації та 8 тез у матеріалах конференцій (загальний обсяг публікацій становить 9, 1 друкованого аркуша), що підтверджує достатню апробацію наукової праці, а також зацікавленість автора у досліджуваній проблематиці.

Дисертаційна робота Овсянко О. Л. має логічну **структуру**. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, сформульовано мету й основні завдання роботи, окреслено об'єкт і предмет, визначено методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичну значущість і практичну цінність, наведено відомості про апробацію результатів дослідження та авторські публікації.

Значний обсяг проаналізованих теоретичних джерел, представлених у **першому розділі**, свідчить про вміння дисертанта систематизувати та узагальнювати науковий матеріал. Зокрема, висвітлено напрямки й аспекти дослідження англомовних прислів'їв (підрозділ 1.1), проаналізовано ступінь їх вивченості як об'єкта лінгвістичних досліджень (підрозділ 1.2), узагальнено наукові підходи щодо трактування поняття *дискурс* у працях українських та зарубіжних дослідників із фокусуванням уваги на аналізі художнього та публіцистичного типів дискурсу (підрозділ 1.3), розглянуто специфіку трактування поняття *текст малої форми* (підрозділ 1.4), критично проаналізовано підходи до визначення поняття *прислів'я* шляхом розмежування із приказкою та експлікується власне розуміння терміна *прислів'я* (підрозділ 1.5), проведено теоретичний огляд щодо позначення модифікованих *прислів'їв* (підрозділ 1.6).

Дисертантом запропоновано чітку **методику** аналізу англомовних модифікованих прислів'їв, описано алгоритм комплексного їх дослідження (підрозділ 1.7). Докладний аналіз методів дослідження лінгвістичних феноменів дав підстави автору стверджувати, що на сучасному етапі одним із найбільш універсальних способів вивчення модифікованих прислів'їв є лінгвосинергетичний підхід. Принципова відмінність синергетичної парадигми полягає в тому, що об'єкт дослідження розглядається в постійній динаміці, його детермінованості з іншими системами

зовнішнього середовища, зі збереженням самого об'єкта шляхом самоорганізації та послаблення деструктивних зв'язків.

У **другому розділі** дисертант досліджує структуру англомовних прислів'їв (підрозділи 2.1 та 2.2); висвітлює специфіку їх тема-рема-тичного представлення (підрозділ 2.2), визначає особливості структурно-семантичних модифікацій англомовних прислів'їв (підрозділ 2.4); аналізує їх мовленнєву реалізацію окремо у художньому та публіцистичному типах дискурсу (пункти 2.4.1 та 2.4.2).

Особливу увагу зосереджено на типології модифікованих прислів'їв, що демонструє узагальнену схему трансформації англомовних прислів'їв (с. 119). У результаті аналізу емпіричного матеріалу дисертантом виокремлено найчастотніші структурні трансформації (с. 126) та укладено перелік найхарактерніших семантичних змін, що мали місце у процесі модифікації проаналізованих англомовних прислів'їв (с. 127).

Особливим надбанням Овсянко О. Л. є те, що у **третьому розділі** на практиці задіяно інструментарій лінгвосинергетики як науки про саморозвиток складних нерівноважних систем, до яких автор відносить й прислів'я, і побудовано лінгвосинергетичну модель їх еволюції та самоорганізації (с. 149), верифіковано динаміку змін їх поверхневої та глибинної структур, продемонстровано тема-рема-тичну членованість прислів'їв. Особливо ґрунтовним є розгляд прислів'їв за базовою опозицією *Good – Evil* (підрозділ 3.2), ідентифікація семантичних дистанцій цих лексичних одиниць та їх алонімів (підрозділ 3.2.1), здійснення комплексного аналізу позитивної та негативної оцінки на матеріалі досліджених релевантних прикладів (підрозділ 3.2.2, підпункти 3.2.2.1 та 3.2.2.2).

Відмічаємо наявність у роботі різноманітних ретельно продуманих схем, таблиць, що унаочнюють отримані дані, а також доречність представленого у роботі глосарію базових термінів та понять, що використані у дисертаційній праці.

Відмінною рисою дисертації є залучення міждисциплінарних підходів, що дало можливість комплексно досягнути поставлені у роботі завдання. Значний перелік наукової літератури, лексикографічних джерел та списку ілюстративного матеріалу підтверджує серйозність та ретельність проведеного дослідження. Загалом роботу позитивно відзначає системність та прозорість викладу матеріалу, влучність формулювань.

У **загальних висновках** відтворено механізм реалізації проведеного дослідження, підсумовано результати наукової праці та окреслено чіткі перспективи подальших розробок.

Зміст автореферату засвідчує належний науковий рівень дослідження та є **ідентичним** основним положенням дисертації.

Тема дисертаційного дослідження є нагальною, надзвичайно цікавою і відкритою для розгляду у різних галузях лінгвістики. Робота має солідне теоретичне підґрунтя, адекватний темі ретельно відібраний і проаналізований фактологічний матеріал, проте, поряд із загалом позитивним враженням від праці, деякі аспекти дослідження спонукають до роздумів та потребують уточнення:

1. На думку автора прислів'я – це відкрита система, вилучення/додавання слів у них призводить до появи нових змінних (оказіональних, модифікованих форм) (с. 86), і розглядає їх еволюцію в англомовному художньому та публіцистичному типах дискурсу. Який же компонент у цій системі є статичним, а який динамічним?

2. Дисертант вважає, що у результаті трансформації відсікання відкидається значна лінійна частина прислів'я так, що залишаються лише компоненти, які найбільш концентровано реалізують концепт, виражений канонізованим прислів'ям. Тобто поза межами прийому відсікання залишається частина прислів'я, яка саме й втілює фразеологічний образ (с. 116). Як автор розмежовує *концепт* і *фразеологічний образ*; а зауважуючи різницю між *прислів'ями* та *фразеологічними структурами* (с. 197), вказує лише на функціональні відмінності між ними.

3. У ході дослідження дисертант аналізує широкий спектр стилістичних засобів, а також простих і складних поетичних тропів, властивих прислів'ям. Доречно було б систематизувати їх мовне вираження у таблицях.

Зазначені зауваження та побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Овсянко Олени Леонідівни, а мають лише рекомендаційний та дискусійний характер.

Відтак, на підставі вищезазначеного, можемо стверджувати, що кандидатська дисертація Овсянко Олени Леонідівни «Структурно-семантичні модифікації англійських прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах» є актуальною, завершеною науковою працею, що відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24. 07. 2013 р. № 567, а її автор Овсянко Олена Леонідівна заслуговує на присвоєння їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійської мови
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

А. А. Семенюк